

**Institucijski projekti Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
2021.-2026.**

Naziv projekta
Crkva u sinodalnoj preobrazbi i poslanju: Ekleziološki pomaci u crkvenoj praksi
Strateško područje; naslov teme¹
SP: 4. Crkveno djelovanje u suvremenom društvu NT: 1. Vjerovanje i naviještanje u suvremenim kulturnim i društvenim promjenama; (podtema 1: Kateheza Crkve u odnosu prema novim ekleziološkim modelima); 2. Modeli crkvene prakse između preobrazbe i otpornosti
Voditelj projekta
Prof. dr. sc. Josip Šimunović – Prof. dr. sc. Ana Thea Filipović
Suradnici
Izv. prof. dr. sc. Nikola Vranješ Lic. theol. Marko Vuković Izv. prof. dr. sc. Denis Barić Doc. dr. sc. Branko Murić Izv. prof. dr. sc. Tomislav Kovač Doc. dr. sc. Anđelo Mały Izv. prof. dr. sc. Nedjeljka Valerija Kovač Prof. dr. sc. Franjo Podgorelec Doc. dr. sc. Marijana Mohorić, Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru Prof. dr. sc. Bernhard Grümme, Katolički bogoslovni fakultet Ruskog sveučilišta u Bochumu, Njemačka Prof. dr. sc. Margit Eckholt, Katolička teologija Sveučilišta u Osnabrückeru Prof. dr. sc. Jean-Paul Niyigena, Katoličko sveučilište u Ruandi /Katoličko sveučilište Louvain, Belgija Mary N. Getui, Katoličko sveučilište Istočne Afrike, Nairobi, Kenija Gaston Ogui Cossi, Katoličko sveučilište Zapadne Afrike, Abidjan, Obala Bjelokosti Richard Atchadé, Luxembourg School of Religion and Society, Luksemburg
Trajanje projekta

¹ Vidi *Strateški program znanstvenih istraživanja 2021. – 2026.*, 5. poglavlje, str. 49-92.

2021.-2026.

**Ukupan iznos troškova projekta
Izvor financiranja (SuZg, KBF, NDS, HBK, Provincija...)**

Izvor financiranja: Sveučilište u Zagrebu (potpore znanstvenim istraživanjima)

**Sažetak
(metodologija istraživanja; ciljevi; očekivani rezultati)**

Cilj je projekta ispitati značenje recentnih katehetskih i pastoralnih dokumenata Crkve te uvaživši relevantnu literaturu za razvoj sinodalne ekleziologije (ekleziologije zajedništva, sudjelovanja i poslanja) razviti teorijsku osnovu inovativne crkvene prakse u perspektivi poslanja i služenja u suvremenom društvu.

- 1) Riječ je posebno o analizi i valorizaciji značenja *Direktorija za katehezu* Papinskog vijeća za promicanje nove evangelizacije iz 2020. godine, motuproprija pape Franje *Antiquum ministerium* iz 2021. godine i dokumenta *Pastoralno obraćenje župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve* Kongregacije za kler iz 2020. godine. Istražiti razumijevanje odnosa kateheze i kulture u novom *Direktoriju za katehezu* te značenje motuproprija *Antiquum ministerium* za sinodalnu ekleziologiju i katehetsku praksu. Oslanjajući se na relevantnu literaturu posebno će se propitkivati značenje sinodalne ekleziologije i ekleziologije poslanja za izgradnju inkluzivne Crkve i novo promišljanje o crkvenim službama. U tu svrhu suorganizirat će se znanstveni skup, diseminirati istraživački rezultati, objaviti znanstveni radovi te objaviti monografija posvećena tematici sinodalne Crkve i Crkve poslanja.
- 2) Istražit će se dosadašnja percepcija i recepcija spomenutih crkvenih dokumenata, ali i nekih ranijih dokumenata Crkve u Hrvatskoj, kao što je dokument *Za život svijeta: Pastoralne smjernice za apostolat vjernika laika u Crkvi i društvu u Hrvatskoj* iz 2012. godine. Na temelju usmjerenja i perspektiva navedenih dokumenata te relevantne literature analizirat će se pastoralno djelovanje župnih zajednica u Hrvatskoj, posebno njihovo djelovanje ad extra. Dobiveni rezultati usporedit će se s odabranim zemljama uključenima u međunarodni istraživački projekt *Europsko istraživanje vrednota (European Values Study - EVS)* te će se prezentirati dobiveni rezultati na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima. Objaviti će se zbornik radova posvećen religijskim i vrijednosnim promjenama u hrvatskom društvu te održati okrugli stol na kojemu će se predstaviti zbornik radova.
- 3) Uspostavit će se interkontinentalna suradnja, posebno sa znanstvenicima iz afričkih zemalja, članovima međunarodne fondacije „Religije i društva“, u svrhu razvoja policentrične i međusobno povezane Crkve koja odgovara na potrebe suvremenog svijeta, obilježenog međuovisnošću, migracijama, pluralizmom i potrebom za pravdom, razvojem i mirom, čitajući znakove vremena u 21. stoljeću. Organizirat će se jedan do dva interkontinentalna znanstvena skupa te objaviti zbornici i/ili radovi u zbornicima skupova kako bi se obradile aktualne teme povezane s pitanjima poslanja te sinodalnosti i inkluzivnosti Crkve.

Projektom će se implementirati interdisciplinarni istraživački pristupi u okviru primjene i razvoja sustavne, povijesne i empirijske metodologije, povezivati teologiju i svakodnevni život te etabrirati

društvenu i crkvenu relevantnost i doprinos teologije. Ostvarit će se međunarodna suradnja, uspostaviti će se interkontinentalna suradnja. Prezentirat će se rezultati istraživanja na skupovima te objaviti znanstveni radovi u časopisima i/ili zbornicima znanstvenih skupova, a također će se u okviru popularizacije znanosti ponuditi inovativni modeli crkvenoga djelovanja, na osnovi čitanja znakova vremena u 21. stoljeću. Time će se intenzivnije povezati teorija i praksa, specifično: praktična teologija i crkvena praksa. Također će se poboljšati suradnja među katedrama Fakulteta te drugim odgojnim, znanstvenim, znanstveno-nastavnim i strukovnim institucijama u zemlji i inozemstvu.

Očekivani doprinos istraživanja ogleda se s jedne strane u jačanju sposobnosti kritičke analize crkvenih dokumenata i njihova značenja za inovativnu katehetsku i pastoralnu praksu; zatim u istraživanju najnovije relevantne literature za pitanja sinodalne ekleziologije i teologije poslanja; u intenziviranju znanstvene suradnje među katedrama te među drugim znanstvenim i strukovnim institucijama u zemlji i inozemstvu, kao i u popularizaciji znanosti. Organizirat će se i suorganizirati tri do četiri međunarodna znanstvena skupa i kolokvija.

Predviđeni troškovi odnose se na organizaciju skupova i (su)izdavanje zbornikâ, objavu monografije, nabavku relevantne literature, pripremu i obradu rezultata istraživanja, lekturu tekstova izlaganja na znanstvenim skupovima i radova koji će se objaviti u časopisima i zbornicima znanstvenih skupova, putovanja na znanstvene skupove, diseminaciju rezultata.

Ključne riječi

Sinodalna ekleziologija; sinodalne strukture; zajednica; pastoralna ekleziologija; crkvene službe; kateheza Crkve; poslanje; kultura.

Ostvareni rezultati

Prezentacija i rasprava istraživanja na međunarodnim znanstvenim skupovima

Ana Thea Filipović, "Kateheza pred izazovom pluralizma kultura i konteksta: metodološke perspektive / La catechesi davanti alle sfide del pluralism di culture e contesti: prospettive metodologiche / Catechesis facing the challenge of pluralism of cultures and contexts: Methodological perspectives", pozvano plenarno izlaganje održano 25. rujna 2021. godine na Međunarodnom znanstvenom skupu održanom na Sveučilištu u Zadru od 24. - 25. 9. 2021. godine o temi "Novi Direktorij za katehezu – izazov katehezi i pastoralu danas" / The 'New Directory for Catechesis' A Challenge for Contemporary Catechesis and Pastoral Ministry / u organizaciji Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru i suorganizaciji Instituta za katehetiku Fakulteta odgojno-obrazovnih znanosti Papinskog salezijanskog sveučilišta u Rimu, Teološkog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani i Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Denis Barić, Kateheza odraslih – referentna točka svake kateheze / Catechesi degli adulti – punto referenziale di ogni catechesi, predavanje održano na istom skupu.

Marijana Mohorić, Mogući doprinos *Direktorija za katehezu* obnovi kateheze u Hrvatskoj / Un possibile contributo del *Direttorio per la catechesi* al rinnovamento della catechesi in Croazia, predavanje održano na istom skupu.

Franjo Podgorelec, Prožetost kateheze i duhovnosti na razini subjekta i sadržaja /Interpenetration of Catechesis and Spirituality at the Subject and Content Level, predavanje održano na istom skupu.

Zoran Turza – Kata Amabilis Jurić, Ekološki angažman u katehezi /Ecological engagement of catechesis, predavanje održano na istom skupu.

Ana Thea Filipović, „The Contribution of Religious Education to the Creation of Responsible Citizens. Questions of Method” (Doprinos vjeronauka izgradnji odgovornih građana. Pitanje metode), pozvano predavanje održano 4. studenoga 2021. godine na engleskom jeziku na međunarodnom simpoziju održanom od 3. do 6. studenoga 2021. godine na Katoličkom institutu Katoličkog sveučilišta Srednje Afrike (Institut Catholique de Yaoundé, Université Catholique d’Afrique Centrale) u Yaoundé-u u Kamerunu, u organizaciji Međunarodne fondacije Religije i društva (Fondation Intenationale Religions et sociétés) o temi “École Catholique en Afrique. Urgence d’éduquer à la paix et à l’environnement. Question de méthode” (Katolička škola u Africi. Hitnost odgoja i obrazovanja za mir i okoliš. Pitanje metode).

Ana Thea Filipović, “Žene u dušobrižništvu – prema sinodalnoj Crkvi”, pozvano plenarno izlaganje održano 27. siječnja 2022. godine na 62. Teološko-pastoralnom tjednu održanom hibridno (uživo i online) u Zagrebu od 25. do 27. siječnja 2022. godine o temi „Preobrazba svećeništva u promjeni epohe“.

Ana Thea Filipović, „Motuproprij pape Franje *Antiquum ministerium* – teološke i pastoralne perspektive dokumenta“, pozvano predavanje, odražno 18. svibnja 2022. godine na XVI. Dies theologicus, održanom istoga dana na KBF-u Sveučilišta u Zagrebu o temi „Suvremene perspektive službe i formacije kateheta. U povodu motuproprija *Antiquum ministerium* i obljetnice Instituta religijskih znanosti“.

Ana Thea Filipović, „Different Concepts and Didactic Approaches to Citizenship Education in Religious Education“ (Različiti koncepti i didaktički pristupi građanskom odgoju i obrazovanju u vjeronauku), predavanje održano na engleskom jeziku 16. srpnja 2022. godine na Međunarodnom znanstvenom simpoziju „The Contribution of Religious Education to the Creation of Responsible Citizens: European and African Perspectives“ koji je održan u organizaciji KBF-a u Zagrebu od 14. do 17. srpnja 2022. godine.

Tomislav Kovač, „Ecumenical and Interreligious Dialogue as a Challenge for Catholic Religious Education“, predavanje održano na istom skupu.

Josip Šimunović – Gordana Barudžija, „Religious Education in Public and Catholic Schools in Croatia: How to Promote an Open and Dialogical Identity?“, predavanje održano na istom skupu.

Jean-Paul Niyigena, The Specific Contribution of Religious Education to the Civic Education: An African Perspective, predavanje održano na istom skupu.

Gaston Ogui Cossi, Religious Education and the Challenges of the African Political Reality, predavanje održano na istom skupu.

Richard Atchadé, Decolonial Perspective on Religious Education and Citizenship: considerations on Power, predavanje održano na istom skupu.

Mary N. Getui, Gender Education in Religious Education: A Challenge for the African Church, predavanje održano na istom skupu.

Bernhard Grümme, Human Rights Education and Religious Education: Opportunities and Difficulties, predavanje održano na istom skupu.

Josip Šimunović, Župna zajednica – „duhovni i crkveni stil svetišta“ i međugorska stvarnost - Međugorje kao doprinos novoj evangelizaciji. 14. međunarodni mariološko-marijanski kongres, Međugorje, 7.-9. listopada 2022.

Ana Thea Filipović, „Developing citizenship education in religious education: A new challenge for the Church“ (Razvijanje građanskog odgoja u vjeronauku: Novi izazov za Crkvu), pozvano plenarno predavanje održano 5. studenoga 2022. godine na engleskom jeziku na Međunarodnom simpoziju u Kinshasi / Symposium International de Kinshasa / Kinshasa International Symposium u Demokratskoj Republici Kongo, koji je održan od 3. do 6. studenoga 2022. godine o temi „Pacte éducatif Africain. Pour une concrétisation du project du Pape François / African Educational Pact: For a Concretization of Pope Francis' Project“.

Ana Thea Filipović, „Women in ministries: how is topic dealt with in the different local Churches and their contributions to the worldwide Synodal Process“ (Žene u službama: kakav je odnos prema temi u raznim mjesnim crkvama i njihov doprinos svjetskom sinodalnom procesu) pozvano predavanje u okviru navedenog panela koji se održava u okviru konferencije “Women in Ministry – Engaging in Worldwide Dialog, Exploring Theology, and Moving Forward Together” - „Gottes starke Töchter: Frauen und das Amt im Katholizismus“ (18.-19. 9. 2023.) u Leipzigu, Njemačka.

Osmišljavanje i organizacija znanstvenih skupova

Organiziranje prvog međunarodnog znanstvenog simpozija u organizaciji KBF- Sveučilišta u Zagrebu koji je održan u cijelosti na engleskom jeziku: International Scientific Symposium „The Contribution of Religious Education to the Creation of Responsible Citizens: European and African Perspectives“, održan u Zagrebu od 14. do 17. srpnja 2022. godine. Programski: Ana Thea Filipović, Tomislav Kovač, Jean-Paul Niyigena, Mary N. Getui. Organizacijski odbor: Ana Thea Filipović, Tomislav Kovač, Branko Murić, Lidija Miler.

Suorganizacija Međunarodnog znanstvenog skupa “Novi Direktorij za katehezu – izazov katehezi i pastoralu danas“ održanog na Sveučilištu u Zadru od 24. - 25. 9. 2021. godine (članstvo u programskom odboru: Ana Thea Filipović; članstvo u organizacijskom odboru: Denis Barić)

Organiziranje XVI. dies theologicus o temi "Suvremene perspektive službe i formacije kateheta. U povodu motuproprija Antiquum ministerium i obljetnice Instituta religijskih znanosti", održanog na KBF-u Sveučilišta u Zagrebu 18. svibnja 2022. godine. Programski odbor: Branko Murić, Ana Thea Filipović, Denis Barić.

Organiziranje teološkog kolokvija o temi „Teologija i praksa sinodalnosti u Crkvi“ 17. rujna 2022. godine. Predavači: Doc. dr. sc. Anđelo Maly, prof. dr. sc. Margit Eckholt (Osnabrück), izv. prof. dr. sc. Nedjeljka Valerija Kovač, izv. prof. dr. sc. Denis Barić. Skup je održan na Fakultetu, a organizator je Hrvatska sekcija Europskog društva za katoličku teologiju (prof. dr. sc. Ana Thea Filipović, predsjednica).

Objavljeni radovi

Zbornici radova

- 1) Josip Baloban – Silvija Migles – Krunoslav Nikodem – Siniša Zrinščak (ur.), *Promjene vrijednosnog sustava u demokratskoj Hrvatskoj*, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2023.
- 2) Ana Thea Filipović – Tomislav Kovač – Jean-Paul Niyigena (ur.), *The Contribution of Religious Education to the Creation of Responsible Citizens: European and African Perspectives. Proceedings of the International Scientific Symposium organized by the Catholic Faculty of Theology of the University of Zagreb in Zagreb, July 14-17, 2022*, Catholic Faculty of Theology – University of Zagreb – Paulines Publications Africa, Zagreb - Nairobi, 2023. (u postupku objavljivanja)

Članci i radovi u zbornicima skupova

1. Nikola Vranješ, Praksa vjere u gradu danas i sutra. Pastoral u kontekstu kulturalnih promjena, u: *Bogoslovska smotra* 91 (2021.) 4, 725-744.
2. Josip Šimunović, Deklerikalizacija pastoralu i kateheze u Republici Hrvatskoj, u: Janez Vodičar (ur.), *Vemo namreč, da ste izvoljeni! Od klerikalizacije do sinodalnosti v pastoralu in katehezi*, Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 2022., 157-178.
3. Ana Thea Filipović, Odnos kateheze i kulture u novom Direktoriju za katehezu. Teološke pretpostavke i kritička analiza, u: Marijana Mohorić – Mario Oscar Llanos (ur.), *Novi Direktorij za katehezu. Izazov katehezi i pastoralu danas*. Zbornik radova međunarodnog znanstvenog simpozija, Zadar, 24. i 25. rujna 2021., Sveučilište u Zadru, Teološko-katehetski odsjek, Zadar, 2023., 307-328.
4. Denis Barić, Kateheza odraslih – referentna točka svake kateheze, u: Marijana Mohorić – Mario Oscar Llanos (ur.), *Novi Direktorij za katehezu. Izazov katehezi i pastoralu danas*. (v. prethodnu referencu), 237-252.
5. Marijana Mohorić, Un possibile contributo del *Direttorio per la catechesi* al rinnovamento della catechesi in Croazia – alcune considerazioni prospettive alla luce degli orientamenti

normativi, u: Marijana Mohorić – Mario Oscar Llanos (ur.), *Novi Direktorij za katehezu. Izazov katehezi i pastoralu danas*. (v. referencu br. 2), 395-428.

6. Franjo Podgorelec, Kateheza je poglavito „duhovna aktivnost“, u: Marijana Mohorić – Mario Oscar Llanos (ur.), *Novi Direktorij za katehezu. Izazov katehezi i pastoralu danas*. (v. referencu br. 2), 199-216.
7. Ana Thea Filipović, Katehetsko-pastoralne i eklesiološke perspektive motuproprija *Antiquum ministerium* pape Franje, u: *Bogoslovska smotra* 1/2023.
8. Ana Thea Filipović – Branko Murić, Synodal Path and the Church in Croatia, u: Margit Eckholt (ur.), *Synodality in Europe – Theological Reflections*, Serie East – West ESCT, Lit Verlag (u postupku objavljivanja; poslano 30. siječnja 2023.).